

2. Ігнатенко М. Я. Методологічні та методичні основи активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів старших класів при вивченні математики : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.02 / М.Я. Ігнатенко. – К. : 1997. – 47 с.
3. Иоголевич А. В. Диагностика уровней познавательной активности старших школьников / А. В. Иоголевич // Новые исследования в педагогических науках. – М. : Педагогика, 1976. – № 2. – С. 3–11.
4. Костюк Г. С. Мышление : Педагогическая энциклопедия: в 4-х т. / Г. С. Костюк. – М., 1964. – Т. 2. – С. 516.
5. Крутецкий В. А. Психология обучения и воспитания школьников: пособие для учителей и классных руководителей / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1976. – 303 с.
6. Мар'яненко Л. В. Психологічні умови формування пізнавальної активності слабовстигаючих старшокласників : дис. ... канд. психол. наук / Л. В. Мар'яненко. – К. : 1992. – 203 с.
7. Половникова Н. А. Исследование процесса формирования познавательной активности школьников в обучении / Н. А. Половникова. – Казань : Таткнигиздат, 1976. – 198 с.
8. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: в 2-х т. / С. Л. Рубинштейн // АПИ СССР. – М. : Педагогика, 1989. – Т. 1. – 485 с. – Т. 2. – 322 с.
9. Скатки М. Н. Активизация познавательной деятельности учащихся в обучении / М. Н. Скатки. – М. : АПН РСФСР, 1965. – 48 с.
10. Шамова Т. И. Активизация учения школьников / Т. И. Шамова. – М. : Педагогика, 1982. – 208 с.
11. Щукина Г. И. Проблема познавательного интереса в педагогике / Г. И. Щукина. – М. : Педагогика, 1971. – 352 с.

УДК 378:371.13.036:[74:008]

Микуліна Еліна Михайлівна, магістр спеціальності
«Початкова освіта», Мукачівський державний університет
Науковий керівник – канд. пед. наук Тягур В. М.

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Завдання корінного поліпшення системи вищої освіти, якості підготовки фахівців-професіоналів у своїй сфері має фундаментальне значення для майбутнього країни. Одним із пріоритетних напрямків модернізації системи освіти в Україні є формування культури майбутнього педагога.

Особливого значення проблема формування художньої культури майбутніх педагогів набуває в умовах глобалізаційних процесів у світі, суспільстві перехідного типу, коли стара система цінностей руйнується, а нова ще не сформована.

Реформування системи освіти в Україні у контексті вимог Болонського процесу передбачає розвиток у майбутніх педагогів художньої культури як важливої складової загальної й професійної культури. Формування саме цієї складової культури в майбутніх спеціалістів сьогодні є невід'ємною частиною професійної підготовки фахівців у державі, яка прагне зберегти свій менталітет, ідеали та цінності самобутньої культури.

Провідне місце у вирішенні цього питання належить, насамперед, підготовці педагога, спроможного розуміти особливості розвитку національної культури, вільно орієнтуватися в різноаспектному світі мистецтва. Студенти вищих педагогічних навчальних закладів повинні не лише набути високі фахові кваліфікації, а й стати одночасно носіями цінностей та ідеалів культури українського народу, здатними до формування художньої культури у майбутніх вихованців.

Як показує вивчення досвіду підготовки майбутніх педагогів, на педагогічних факультетах у вузах та в педагогічних коледжах успішно вирішуються проблема професійної підготовки майбутніх фахівців. Ця система забезпечує накопичення теоретичних знань, формує та розвиває професійні вміння й навички, але поки що недостатньо вирішується проблема формування художньої культури як професійної якості особистості майбутніх педагогів.

Проблема розвитку та формування художньої культури особистості розглянута в дослідженнях філософів, психологів, культурологів, педагогів. Вона торкається наукових досліджень, що інтегрують педагогіку й естетику, культурологію та мистецтвознавство.

Аналіз наукових праць доводить, що художня культура розглядається як істотний компонент професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів. У той же час сучасні вчені приділяють недостатньо уваги дослідженню умов, механізмів і ефективних засобів її формування.

Розробці різних аспектів художньої культури приділяли увагу Л. Анучкіна, В.Бутенко, Л. Ващенко, М. Гончаренко, В. Журавльов, Н. Карпова, М. Каган, В. Кудін, Н. Миропольська, Ю. Фохт-Бабушкін та інші.

Одним із найважливіших компонентів культури як сукупності створених людством цінностей є художня культура.

Низка дослідників, поряд із матеріальною та духовною, окремо виділяють ще одну підсистему культури – художню. На думку М.Кагана, традиційне віднесення художньої культури тільки до духовної культури не може охопити всіх проявів мистецтва. Художня культура охоплює сферу мистецтва та художньої діяльності (художні прояви, процес їхнього створення, поширення, освоєння і споживання).

За визначенням Н. Крилової, художня культура – це інтегративна якість особистості, що включає художні здібності, естетичні знання, практичні вміння, необхідні в творчій діяльності. Будучи складовою частиною естетичної культури, вона містить як загальні, так і специфічні особливості. До спільних рис понять «культура», «естетична культура», «художня культура» відносять: спосіб і засіб формування в людині людини; специфічний спосіб освоєння дійсності; діяльність, спрямовану на створення цінностей.

Виявлено також, що художня культура є вищим етапом розвитку естетичної культури, і тому вона включає в себе сукупність процесів і явищ духовної практичної діяльності людини. На думку Л. М. Столовича, "художня культура - найвищий прояв розвитку естетичної культури, без якого ця культура взагалі не може функціонувати як система". Крім того, дослідник визначає художню культуру як "підсистему в системі естетичної культури; ядро в процесі художньої діяльності, в ході якої йде передача інформації; процес становлення духовних зв'язків, необхідних для взаємозбагачення в процесі спілкування".

Специфіка художньої культури полягає в художній освіченості, органічно пов'язаній з практикою, наявністю творчого мислення, переживання, уяви, художній діяльності.

Художня культура – це складне, багатопланове утворення, яке об'єднує всі види мистецтва, сам процес художньої творчості, його результати і систему заходів по створенню, збереженню і розповсюдженню художніх цінностей, вихованню творчих кадрів і глядацької аудиторії.

Так, О. П. Рудницька дала таке визначення поняття "художня культура": художня культура – це "сукупність процесів і явищ духовно-практичної діяльності людини, котра створює, розповсюджує і опановує твори мистецтва...". Вона зауважує, що художня культура має поліфункціональний і культуротворчий характер, обумовлений її впливом на особистість. За допомогою художньої культури суб'єкт стає носієм цінностей, котрі він співвідносить з власними ідеалами й прагненнями.

Дослідники звертають увагу на те, що розвиток людини - це складний процес, на який впливають багато факторів. Художня культура, яка є специфічною сферою діяльності пов'язана з різними сферами суспільного життя і розвивається під впливом соціально-економічних процесів, має на ці процеси суттєвий вплив. Вона виступає "ефективними засобом формування особистості".

Художня культура проявляється в професійній діяльності, спілкуванні. Це означає, що сутність і зміст художньої культури майбутнього педагога визначається такими характеристиками, що поєднують у собі інтелектуальні, емоційні, вольові якості, професійно-моральні переконання, знання уміння й навички, тобто характеризують художньо-естетичну діяльність і ті вимоги до особистості викладача, яким він повинен відповідати.

Розв'язання проблем формування художньої культури кожної людини, і насамперед майбутніх педагогів, стає гостро актуальним. Як зауважують дослідники, лише через

освоєння й перетворення у свій внутрішній світ історично виробленого багатства художньої культури людський індивід "стає емоційно багатим, здатним глибоко, сильно й тонко почувати і переживати". Необхідно сказати, що в основі побудови нової системи освіти є творча цілісна особистість зі сформованою художньою культурою, діалектичний процес формування якої складний і суперечливий.

Формування художньої культури в навчально-виховному процесі підготовки майбутніх педагогів успішно здійснюється в тому випадку, якщо відбувається тісна взаємодія інформації з художніх навчальних курсів з емоційно-чуттєвим сприйняттям цієї інформації. Художня культура успішно формується тільки тоді, коли емоційне сприйняття художніх виробів стає активним внутрішнім процесом. Недооцінка емоційного впливу художніх творів призводить до спрощеного практичного вивчення дисциплін художньо-естетичного спрямування, а також до нівелювання феноменологічної природи мистецтва.

На нашу думку, формування художньої культури майбутнього педагога повинно починатися з формування естетичної культури на особистісному рівні. Йдеться про розуміння естетичної значущості творів художньої культури, оволодіння естетичними цінностями засобів народного мистецтва. Потрібно вивчати динаміку розвитку художньої культури в різні історичні епохи, формувати систему національних художніх цінностей майбутніх педагогів. Разом з тим не можна не погодитися з Т. Івановою, яка зазначає, що майбутній педагог має знати основи загальної світової культури для того, "щоб мати уявлення про динаміку світових соціокультурних процесів". Вона підкреслює положення про те, що педагог сьогодні має відтворюватись не стільки як професіонал, скільки як "носії цілісного культурного потенціалу".

Ефективність розвитку художньої її культури студентів залежить від правильного вибору викладачем форм та методів організації освітнього процесу. Вони можуть і повинні виходити за межі традиційного аудиторного заняття, бути привабливими, цікавими, різноманітними, пізнавальними, інтелектуальними. Їх організація має враховувати різноманітні фактори: рівень розвитку студентів, можливості їхнього сприйняття, забезпеченість ілюстративним матеріалом, місце проведення, кількість студентів тощо. Вони можуть охоплювати певну групу студентів, або орієнтуватися на одного студента (індивідуальні завдання).

Формування художньої культури студентів необхідно здійснювати в процесі організації педагогічної діяльності, метою якої є розширення художнього кругозору, реалізація художніх потреб, виховання інтересу і поваги до народних традицій. На думку практиків серед форм педагогічної діяльності, доцільно використовувати спецпредмети, факультативи, творчі майстерні, майстер-класи з образотворчого та народного декоративно-прикладного мистецтва.

Комплекс засобів навчання включає в себе сукупність методів, прийомів, інтеграцію різноманітних видів художньо-естетичної діяльності. Завдяки цьому їх використання створюються значні можливості для реалізації інтегративного підходу до розвитку художньої культури студентів.

Отже процес формування художньої культури студентів педагогічних вузів буде успішним завдяки успішного використання з боку педагогів вищих навчальних закладів раціональних форм і методів організації навчально-виховної діяльності студентів, послідовного формування вміння фантазувати та створювати образи в процесі художньо-естетичної діяльності.

Література

1. Кондрацька Л.А. Теорія і технологія культурологічної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичних спеціальностей / Л.А. Кондрацька : Дис. д-ра пед. наук: 13.00.04 / Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова – К., 2004. – 424 с.
2. Основи викладання мистецьких дисциплін / За заг. ред. О.П. Рудницької. – К., 1998. – 183 с.
3. Підкурманна Г.О. Художньо-педагогічна підготовка фахівців дошкільного виховання в педагогічному університеті / Г.О. Підкурманна. - СПб. : НДІХ Спб ДУ, 1998. – 277 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>